

Бізнес, адміністрування та право, безпека та оборона, транспорт та послуги

DOI: 10.61718/att14.01

УДК 355.45:316.4

Гладков Максим Павлович

Майор запасу

ORCID: 0009-0003-9367-2809

Согорін Андрій Анатолійович

Кандидат соціологічних наук, майор

ORCID: 0009-0009-5900-7139

Київський інститут Національної гвардії України

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ЖИВУЧОСТІ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ

Живучість цивільного населення в умовах гібридної війни є багатофакторним явищем, що визначається взаємодією військово-матеріальних, політико-стратегічних, інформаційно-комунікаційних, соціально-інституційних та особистісно-поведінкових чинників. Для обґрунтованого управління ризиками доцільно формалізувати проблему через інтегральну модель, яка дозволяє порівнювати сценарії та визначати пріоритети втручань.

Метою даної статті є сформулювати та обґрунтувати мультиплікативну модель живучості цивільних осіб та продемонструвати застосування моделі на трьох сценаріях ризику (фронтowa зона, тилowий мегаполіс, евакуація за кордон).

Інтегральну ймовірність виживання пропонуємо визначити як функцію п'яти незалежних компонентів:

$$P_{\text{вижив}} = f(C_m, C_p, C_i, C_{soц}, C_{сооб}) \quad (1)$$

де – $P_{\text{вижив}}$ – інтегральна ймовірність виживання; C_m – військово-матеріальний коефіцієнт; C_p – політико-стратегічний коефіцієнт; C_i – інформаційно-комунікаційний коефіцієнт; $C_{soц}$ – соціально-інституційний коефіцієнт; $C_{сооб}$ – особистісний коефіцієнт.

Для прикладних розрахунків пропонуємо застосовувати мультиплікативну форму:

$$P_{\text{вижив}} = C_m \cdot C_p \cdot C_i \cdot C_{soц} \cdot C_{сооб} \quad (2)$$

де кожен коефіцієнт має значення у межах 0...1.

Опис компонентів моделі

C_m – Військово-матеріальний: просторовий ризик ураження, наявність укриттів/ППО, автономні ресурси, медична доступність, мобільність.

C_p – Політико-стратегічний: інституційна стабільність, правопорядок, керованість евакуації, міжнародна підтримка.

C_i – Інформаційно-комунікаційний: доступ до попереджень, надійність зв'язку, інформаційна гігієна.

$C_{soц}$ – Соціально-інституційний: згуртованість громад, волонтерські мережі, система охорони здоров'я.

$C_{сооб}$ – Особистісний: здоров'я, навички домедичної допомоги, стресостійкість, адаптивність.

Для демонстрації наведено три репрезентативні сценарії ризику із узгодженими значеннями компонент:

№	Сценарій	C_m	C_p	C_i	$C_{soц}$	$C_{сооб}$	$P_{\text{вижив}}, \%$
1	Фронтowa зона	0,2	0,65	0,50	0,50	0,60	2
2	Тилowий мегаполіс	0,6	0,7	0,65	0,65	0,7	12,5
3	Евакуйований за кордон	0,9	0,8	0,8	0,7	0,75	30

Отримані значення відображають системний ефект: зниження одного з компонентів призводить до непропорційного падіння інтегральної ймовірності (ефект «найслабшої ланки»).

Коефіцієнти обрано в межах 0,2-0,9 як діапазон, що відображає реалістичну варіацію ризику для цивільного населення у воєнних умовах. Нижня межа (0,2) відповідає гранично небезпечним сценаріям, коли система захисту фактично не функціонує або її ефективність є мінімальною, тоді як верхня межа (0,9) позначає

ситуації з високим рівнем інституційної стабільності, наявністю матеріальних ресурсів і соціальної координації. Такий інтервал забезпечує нелінійний характер результатів, коли навіть незначне зниження одного параметра може викликати суттєве зменшення інтегральної ймовірності виживання.

Використання мультиплікативної форми моделі дозволяє відтворити принцип взаємопідсилення або взаємного послаблення компонентів: інформаційна недостатність, соціальна дезорганізація чи інституційна криза різко знижують підсумковий показник навіть за наявності сприятливих військово-матеріальних або особистісних умов. Іншими словами, модель демонструє ефект «найслабшої ланки», коли загальна стійкість системи визначається не середнім рівнем розвитку чинників, а мінімальним значенням серед них.

Структура моделі побудована таким чином, щоб забезпечити баланс і системну узгодженість між усіма складовими. Жоден окремий фактор не має домінуючого впливу, що відповідає логіці соціотехнічних систем у кризових умовах: виживання залежить не від сили окремого елемента, а від рівня координації між підсистемами – військовою, політичною, інформаційною, соціальною та особистісною. Такий підхід дозволяє інтерпретувати живучість як інтегральну властивість складної соціальної системи, що формується у взаємодії ресурсів, інституцій та поведінкових стратегій індивідів. 1) Запропонована модель дозволяє кількісно порівнювати сценарії ризику для цивільного населення. 2) Найнижча живучість характерна для фронтоних територій; у тилу – зростає завдяки інфраструктурі та соціальній згуртованості; за кордоном – максимізується за рахунок відсутності бойових дій і стабільних інституцій. 3) Пріоритетні напрямки підвищення *Рвижив:* укриття/ППО, безперервний зв'язок, мережі взаємодопомоги, базові навички домедичної допомоги. 4) Модель є адаптивною: значення компонент можуть уточнюватися під конкретну територію й період спостереження.

Джерела.

1. Kilroy, W., Podder, S., & Duursma, A. (2024). Civilian Protection in Theory and Practice. *Civil Wars*, 26(1). <https://doi.org/10.1080/13698249.2024.2332160>
2. Chevalley, K., et al. (2024). Civilian pattern of injuries in armed conflicts – a systematic review (1973-2023). *BMC Emergency Medicine*. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11616296/>
3. Khorram-Manesh, A., et al. (2021). Estimating the Number of Civilian Casualties in Modern Armed Conflicts - A Systematic Review. *Frontiers in Public Health*. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpubh.2021.765261/full>
4. Kilroy, W., & Ryan, M. (2024). Protection of Civilians' Sites at UN Bases in South Sudan. *Civil Wars*, 26(2). <https://doi.org/10.1080/13698249.2024.2302724>

Яшук Тетяна Володимирівна
Національна академія Служби безпеки України

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В умовах динамічних трансформацій глобальної та регіональної безпеки перед Україною виникає необхідність вдосконалення правового регулювання у сфері національної безпеки та оборони. Євроінтеграційний курс держави зумовлює адаптацію національного законодавства зі стандартами Європейського Союзу (далі – ЄС) та забезпечення їх практичної узгодженості. Актуальність цього напрямку дослідження зумовлена потребою підвищення результативності функціонування суб'єктів системи національної безпеки, особливо в умовах триваючої збройної агресії проти України.

Система правового регулювання у сфері національної безпеки України базується на положеннях Конституції України та ключових законодавчих актах, зокрема Законах України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII, «Про оборону України» від 06 грудня 1991 року № 1932-XII, «Про основи внутрішньої і зовнішньої політики» від 01 липня 2010 року № 2411-VI, Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про стратегію національної безпеки України», введеною в дію Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020.

Важливим елементом є також Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії від 26 червня 2014 року, яка визначає пріоритетність адаптації європейських стандартів у сфері безпеки та оборони. Відповідно до якої Україна зобов'язується забезпечувати поступову адаптацію законодавства до *acquis* ЄС [1], що передбачає впровадження демократичного контролю над сектором безпеки, реалізації принципів цивільного управління, удосконалення процедур стратегічного планування та дотримання прав людини.

Україна здобула статус кандидата на членство в ЄС 23 червня 2022 року, завершивши шлях, що тривав більше двох десятиліть. Шлях України до європейської інтеграції продовжувався, незважаючи на анексію Росією у 2014 році АР Крим та розпочате того ж року збройне вторгнення, яке триває й до сьогодні. Це передбачало вдосконалення системи правосуддя, посилення антикорупційних заходів, модернізацію державних інституцій та збільшення їх здатності реагувати на нові загрози. В умовах військової агресії важливо було не